

Ajatuksia luterilaisesta ihmiskäsityksestä ja seksuaalisuudesta

Aloitan ihmiskäsityksestä. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ihminen on luotu, langennut ja lunastettu. Nämä kolme ihmiseen liittyvää asiaa ovat luovuttamattomia uskontotuuksia. Nämä oletetaan ekumeenisissa uskontunnustuksissa ja nämä ovat dogmitason totuuksia.

Kristilliseen ihmiskäsitykseen on vanhastaan kuulunut myös muuta, yksityiskohtaisempaa ainesta: luominen mieheksi ja naiseksi, käsky lisääntyä, käsky vallita maailmaa, erilaisia määrittelyjä miesten ja naisten keskinäisestä hierarkiasta, avioliitosta, ihmisten rooleista ja tehtävistä.

Kristilliset käsitykset näistä aiheista ovat muuttuneet vuosisatojen kuluessa, enemmän tai vähemmän. Näistä asioista kirkko ei ole yhteisesti hyväksynyt dogmeja. Näiden tulkintojen pysyvyydestä keskustellaan kaikissa kirkoissa nykyään.

Keskustelun alaisena on, miten paljon kirkkojen ja kristittyjen on syytä pitäytyä perinteisissä näkemyksissä ja miten paljon ottaa huomioon tieteellistä tutkimustietoa ja ihmisten kokemusta ihmisen kehittämisestä, psykologiasta, sosiologiasta ym.

Teologisesti voi asettaa esim. seuraavan kysymyksen: oliko luominen kertakaikkinen tapahtuma, jossa myös määriteltiin ihmisen käyttäytyminen hamaan aikojen loppuun vai onko kyseessä jatkuva luominen, jossa ihmisen ja hänen rooliensa, tehtäviensä sekä ideaalin käyttäytymisensä ei ajatella olevan sama kaikkina aikoina?

Ihmis- ja luomiskäsitys määrittävät osaltaan tulkintaa toivottavasta seksuaalisesta käyttäytymisestä.

En mene tässä seksuaalisuuden teologiseen määrittelyyn (yhtymäkohtiin Triniteetin persoonien väliseen yhtymiseen, Kristuksen ja seurakunnan suhteeseen ym.) ja historiaan lännen kirkossa muuten kuin toteamalla, että perinteinen katolinen käsitys on pitänyt seksiä hyväksyttävänä vain aviopuolisoiden välillä lisääntymistarkoituksessa. Vuosisatojen ajan luonnottomana pidettiin niin homoseksia kuin esimerkiksi itsetyydytystä, ei-genitaalista heteroseksia, keskeytettyä yhdyntää, ehkäistystä seksiä ja jopa niin sanottujen varmojen päivien käyttöä.

Minulla on tässä 1920-luvulla Belgiassa virallisesti hyväksytty siveysopas papeille, tässä nämä kriteerit on todettu (Merkelbach: Quaestiones de castitate et luxuria quas in utilitatem cleri, 1926). Asiaa on tutkinut James A Brundage (Sex and Canon Law, teoksessa Handbook of medieval sexuality, 1996). Rajoittamalla avioliittoa monien ihmisten oikeus toteuttaa seksuaalisuutta on katolisessa kirkossa kielletty. Kun avioliitto on kielletty esim. papeilta, heiltä on kielletty kaikki seksin muodot.

Luterilainen seksuaalisuuskäsitys on melko käytännöllinen. Kun Luther puhuu seksistä, hän ei näytä olevan niinkään kiinnostunut seksin ylimaallisista ulottuvuuksista ja mahdollisesta liittymisestä Jumalan persoonien yhtymiseen, vaan sen kanssa elämisestä. Realistisesti, jopa inhorealistisesti Luther tunnisti sukupuolisen vedon vahvaksi, vaikeasti hallittavaksi voimaksi, joka on pidettävä kurissa. Siksi avioliitto on hänen mukaansa oikeus, jopa velvollisuus, ellei ihmisellä ole erityistä naimattomuuden kutsumusta ja lahjaa (sellainen on hänen arvionsa mukaan yhdellä tuhannesta). Seksuaalisuuden toteutusmahdollisuutta ei saa rajoittaa esim. papeilta kieltämällä heiltä avioliitto.

Nykyinen kirkollinen keskustelu on kiinnostunut siitä, onko myös homoilla ja lesboilla oikeus toteuttaa seksuaalisuuttaan ja käyttää sitä parisuhteensa palveluksessa ja jos on, onko sen paikka avioliitto. Jos ylipäätään myönnetään, että on homoja ja lesboja, joilla on vahva sukupuolinen veto kuten muillakin ihmisillä mutta ei naimattomuuden kutsumusta ja lahjaa, eikö heillekin avioliitto olisi oikeus, jopa velvollisuus halun kurissa pitämiseksi? En mene tämän tarkemmin avioiittokeskusteluun; avioliitosta keskustellaan esimerkiksi Karjaan teologisen seuran yleisöillassa maaiskuun lopussa.

Jonkin verran keskustellaan yhä myös siitä, onko heteroilla oikeus toteuttaa seksuaalisuuttaan avioliiton ulkopuolella, onko avioliitossa oikeutta käyttää ehkäisyä tai harjoittaa muuta kuin genitaaliseksiä, onko autoerotiikka hyväksyttävää.

Nykyajan luterilaisessa teologiassa keskeistä ajatellaan olevan, että seksi ei liity vain lisääntymiseen vaan on yhdistävä voima, valjastettavissa rakkauden palvelukseen, yksilöiden ja yhteisön hyvän palvelukseen. Jos tämä koskee heteroita, miksei myös homoja? Siihen on annettu erilaisia vastauksia.

Joka tapauksessa ainakin Suomen luterilainen kirkko kunnioittaa ihmisten omantunnonvapautta eettisissä kysymyksissä eikä asetu jäsentensä puolesta tietämään, miten näiden tulisi ajatella. Luterilaisen teologian mukaan kaikki ihmiset ovat eettisiä subjekteja. Tämäntapainen lähtökohta näkyy esimerkiksi piispojen Rakkauden lahja -dokumentissa (2008), jossa piispat esiintyvät huomattavan nöyrinä ja pyrkivät yhdessä kaikkien kirkon jäsenten kanssa etsimään hyvää elämää